

СУЧАСНИЙ КОНТЕНТ. МУЗЕЙНА ГАЛУЗЬ. ІСТОРІЯ, ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

*Матеріали Міжнародної наукової конференції
з нагоди 90-річчя заснування Національного музею
народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського*

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МУЗЕЙ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА ГУЦУЛЬЩИНИ ТА ПОКУТТЯ
ІМЕНІ Й. КОБРИНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНА СПІЛКА КРАЄЗНАВЦІВ УКРАЇНИ

СУЧАСНИЙ КОНТЕНТ. МУЗЕЙНА ГАЛУЗЬ. ІСТОРІЯ, ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали Міжнародної наукової конференції
з нагоди 90-річчя заснування Національного музею народного
мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринаського
(м. Коломия, 6–8 жовтня 2016 року)

Видавничо-поліграфічне товариство «Вік»
Коломия 2016

ISBN 978-966-00-001-X

СУЧАСНИЙ КОНТЕНТ. МУЗЕЙНА ГАЛУЗЬ. ІСТОРІЯ, ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ. Матеріали Міжнародної наукової конференції з нагоди 90-річчя заснування Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського (м. Коломия, 6–8 жовтня 2016 р.) / Правопис, стилістика, літературне редагування – авторське. Наукові редактори Я. Ткачук і А. Королько. – Коломия : Вік, 2016. – 390 с.

У збірнику статей та повідомлень Міжнародної наукової конференції «Сучасний контент. Музейна галузь. Історія, здобутки та перспективи» (м. Коломия, 6–8 жовтня 2016 року), організованої з нагоди відзначення 90-річчя заснування Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського, друкуються результати наукових, етнографічних та історико-краєзнавчих досліджень з вивчення ролі музейних установ України та європейських країн в організації експозиційної, науково-освітньої та науково-дослідної роботи. Звернено увагу на роль громадських інституцій та особистостей у формуванні музейного життя; розкрито досвід формування приватних колекцій та музейних збірок; показано сторінки історії окремих музейних закладів України; простежено інноваційні форми діяльності музеїв.

Для музейних працівників, науковців, краєзнавців і студентів, широко читацького загалу, які цікавляться проблемами розвитку музейної галузі України та європейських країн.

Рекомендували до друку

Науково-методична рада Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського

Наукові редактори:

Ярослава ТКАЧУК, генеральний директор Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського.

Андрій КОРОЛЬКО, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, заступник генерального директора з науково-методичної роботи Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського.

Рецензенти:

Богдан ЯКИМОВИЧ, доктор історичних наук, професор кафедри історичного краєзнавства Львівського національного університету імені Івана Франка.

Іван МОНОЛАТІЙ, академік Академії наук вищої школи України, доктор політичних наук, професор кафедри політології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Редактор

Богдан ТКАЧУК, завідувач редакційно-видавничого відділу Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського.

Координатор проекту

Ірина ФЕДІВ, заступник генерального директора з наукової роботи Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Думки авторів не завжди збігаються з позицією організаторів конференції.

© Я. Ткачук, А. Королько, загальна наукова редакція 2016
© Колектив авторів, 2016

Джерела та література.

1. Архів Музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України. – Оп. 1. – Спр. 76.
2. Архів Музею етнографії та художнього промислу. – Оп. 1. – Спр. 95.
3. Архів Музею етнографії та художнього промислу. – Оп. 1. – Спр. 166.
4. Архів Музею етнографії та художнього промислу. – Оп. 1. – Спр. 227.
5. Архів Музею етнографії та художнього промислу. – Оп. 1. – Спр. 260.
6. Архів Музею етнографії та художнього промислу. – Оп. 1. – Спр. 331.
7. Архів Музею етнографії та художнього промислу. – Оп. 1. – Спр. 335.
8. Галицька брама. – 1998. – № 5(41).
9. Данилюк А. З історії створення генерального плану львівського скансену / А. Данилюк // Наукові записки. – Львів, 2008. – Випуск II.
10. Данилюк А. Музей народної архітектури та побуту у Львові. Путівник / А. Данилюк, І. Красовський, Б. Рибак. – Львів : Каменяр, 1980. – 182 с.
11. Данилюк А. Музей народної архітектури та побуту у Львові. Путівник / А. Данилюк. – Львів : Українські технології, 2007. – 40 с.
12. Данилюк А. Храми львівського скансену / А. Данилюк. – Львів : Сполом, 2007. – 16 с.
13. Майбутній Львів // Правда. – 1945. – 5 жовтня.
14. Німчук І. Цінна пам'ятка нашої культури / І. Німчук // Діло. – 1925. – Ч. 149.
15. Свенціцька В. Пам'яті Михайла Драгана / І. Свенціцька // Сакральне мистецтво Бойківщини. Шості наукові драганівські читання. Збірник статей. – ред. Боднар О., Василик Р., Гарасимчук Т. – Дрогобич, 2003.

ULYANA FRANKIV

THE UNKNOWN PAGES OF HISTORY OF THE MUSEUM OF FOLK ARCHITECTURE AND RURAL LIFE IN LVIV

In the article investigated the new archived sources about formation of Museum of folk architecture and rural life in Lviv. It is folias from a soviet period to M.S. Khrushchov, to Ministry of culture and other, that to this time were unknown and were not present in scientific researches. The value of these archived documents is very important, because specifies on genesis of Lviv's skansen, that is considerably before soviet period, when actively began to open the museums under open-skies. Initiative to create the Museum of folk architecture and rural life in Lviv came on the first half of the XX century and related to the figure of miters. Andrey Sheptytsky and his brother of beatific Klymenty.

Key words: Museum of Folk Architecture and Rural Life, Lavra of Saint Joan, church from Kryvka, archived documents, genesis of the museum.

УДК 069.8 : 13.51.09

Ольга ШЕВЧЕНКО

(м. Чугуїв Харківської обл.)

ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ МУЗЕЮ І. Ю. РЕПІНА В ЧУГУЄВІ

В даній статті розкриваються сторінки історії створення музею І. Ю. Репіна в місті Чугуєві Харківської області. Хронологічні рамки охоплюють період з 1914 р. до сьогодення. У статті автор використовує матеріали з наукового архіву Художньо-меморіального музею І. Ю. Репіна, а також матеріали періодичної преси з даної теми.

Ключові слова: історія, музей, м. Чугуїв, експозиція, І Ю. Репін, експонати, колекція.

Історія створення музею, формування колекції, і взагалі його діяльність в другій половині ХХ ст. мало відомі. Існують декілька перевидань путівників містом чи музеєм, але тема створення і функціонування музею в них розглядається досить побіжно.

Тим часом, поява в 1960-ті рр. музею на батьківщині І. Ю. Репіна була досить яскравим явищем в культурному житті не тільки Харківщини, але й усього на той час Радянського Союзу. Свідченням цього є ряд статей в місцевій, регіональній та загальносоюзній пресі з описом цієї події, безліч поздоровних телеграм

з усіх куточків країни і нарешті масштабне святкування за участі співробітників музеїв України, Росії та Білорусії.

Проте мало кому відома передісторія створення музею ще на початку ХХ ст. та участь в цьому самому Іллі Репіна. В друкованих виданнях також обмаль інформації про створення структурних підрозділів музею, зміну його підпорядкування та статусу. Неможливо повністю відтворити історію музею, залишивши без уваги людей, які чимало зробили для його створення. Тому написання даної статті є на сьогодні досить актуальним та своєчасним.

Збереження пам'яті великого земляка на його батьківщині, в місті Чугуєві завжди було справою великої суспільної значущості. Ще в 1914 р., під час святкування 70-річчя І. Репіна в м. Чугуєві, міська дума підтримавши репінську ідею про будівництво вільних художніх майстерень «Ділового двору», висунула зустрічну пропозицію про створення музею. Ілля Юхимович схвалив задум про заснування музею його імені і обіцяв перший прислати для музею свою власну колекцію [6, арк. 88]. Такий музей планувалося заснувати в північно-західній частині міста, майже на березі р. Дінця. З цього місця відкривалися мальовничі види на околиці та сосновий ліс.

Ідея створення музею викликала велике зацікавлення у члена міської думи, вчителя місцевої гімназії Дмитра Митрофановича Левашова. І. Репін бачив у Д. Левашові однодумця, тому й призначив його своєю довіреною особою у справі організації музею. В своєму листі І. Репіну, датованому 1914 р., Дмитро Митрофанович повідомляє, що товариство А. Куїнджі подарувало декілька робіт майбутньому музею та пропонує провести в м. Чугуєві виставку робіт самого митця і його учнів, та на зібрані кошти побудувати музей [1, арк. 11–12].

Але Перша світова війна порушила плани. Подальші соціально-політичні катаклізми примусили чугуївців надовго забути про музей.

Друга спроба будівництва музею була здійснена в 1936 р. 5 липня 1936 р. Чугуївський райвиконком виніс рішення про організацію в місті «дому-музею картин великого земляка І. Ю. Репіна». Червоноармійське 36-ї артилерійської дивізії, розміщеної в сусідньому селі Малинівці, провели велику роботу зі збору інформації про сім'ю художника, його дитячі і юнацькі роки, виконали малюнки Репінських місць Чугуєвської околиць. З початком війни в 1941 р. роботи були зупинені, а зібрана колекція зникла [9, с. 6].

В фондах музею зберігається альбом естампів «На батьківщині І. Ю. Репіна», він був виданий в серпні 1944 р., до сторічного ювілею художника. В цей час, в країні ще йшла війна, але звільнений м. Чугуїв, як і вся країна, святкував ювілей Іллі Юхимовича Репіна. Незадовго до цього, влітку 1944 р. відомі харківські художники Й. А. Дайц, С. Ф. Беседін, Г. А. Бондаренко, О. М. Довгаль, В. Ф. Мироненко, Є. П. Светлічний, Г. С. Космачов, під керівництвом учня І. Ю. Репіна, заслуженого діяча мистецтв УРСР, професора Харківського художнього інституту Семена Марковича Прохорова, відвідали м. Чугуїв, замальовуючи репінське місце. В альбомі 13 графічних робіт, на яких зображені: будинок, де народився і жив художник, вулиці міста, вид на Корпус топографів, круті береги Сіверського Дінця. У своїх творах художникам вдалося створити поетичний, зігрітий живим ліричним почуттям образ батьківщини І. Репіна [14, с. 1].

До 115-ї річниці з дня народження І. Ю. Репіна, 1959 р. в Чугуївському будинку піонерів відкрився виставка-галерея живописних та графічних творів харківських художників, присвячена Репіну та його батьківщині [18, с. 4].

Проте і в довоєнний, і навіть в повоєнний час ідея створення музею І. Репіна наштовхувалася на протидію. Багато хто виказував думку, що художник був білогвардійцем. Справа в тому, що І. Репін після жовтневого перевороту 1917 р. несподівано опинився в еміграції, так як та частина території, де проживав з родиною Ілля Юхимович (Куоккала) відійшла до Фінляндії. Радянський уряд спробував повернути художника до Радянського Союзу, але І. Репін прийняв рішення не повертатися на батьківщину. Все це імовірно й заважало так довго появля в м. Чугуєві музею митця.

З початку 1960-х рр. на хвилі музейного будівництва в країні в цілому почалася велика робота зі створення в м. Чугуєві музею І. Ю. Репіна. 9 травня 1960 р. виконавчий комітет Харківської обласної ради депутатів трудящих прийняв рішення № 302 «Про організацію районного художнього музею І. Ю. Репіна в місті Чугуєві», в якому зазначалося, що «з метою увічнення пам'яті великого художника І. Ю. Репіна та поширення пропаганди образотворчого мистецтва і проведення роботи по естетичному вихованню... ухвалено організувати в м. Чугуєві районний художній музей, найменувавши його «Чугуївський районний художній музей імені І. Ю. Репіна». Пропонувалося виділити під цей музей приміщення в нещодавно збудованому районному будинку культури. Навіть були передбачені Міністерством культури УРСР необхідні музею штатні одиниці та асигнування на утримання музею [2, арк. 1].

Однак і ці плани не були виконані. А поштовхом до реального створення Чугуївського музею І. Репіна послужила інша причина. У березні 1966 р. чугуївці зустрічали Почесного громадянина м. Чугуєва льотчика-космонавта А. А. Леонова, випускника Чугуївського авіаційного училища. На зустрічі він висловив побажання, щоб у м. Чугуєві був створений музей великого художника. Днем пізніше виконком районної Ради депутатів трудящих і бюро райкому партії винесли спільне рішення, яким створили організаційний комітет на чолі з почесним головою льотчиком-космонавтом А. Леоновим. Створена також була музейна

рада, яку очолив Анатолій Якович Зінченко. Ініціатива чугуївців знайшла підтримку художньої громадськості міст Харкова, Москви та Ленінграда (сьогодні Санкт-Петербург).

Цього разу працівники науково-дослідного музею Академії мистецтв СРСР запропонували створити музей у приміщенні, яке тісно пов'язане з ім'ям художника. Оскільки не збереглися ні будинки, в якому народився І. Репін, ні будинок його батьків у с. Осинівці під Грідіною горою, для музею був обраний маленький будиночок часів військових поселень на колишній Нікітінській вулиці (нині – Музейній), в якому І. Репін зі своєю дружиною і доньками проживав під час свого приїзду 1876–1877 рр. Тут навесні 1877 р. народився єдиний син художника – Юрій Репін. Обставини переселення батьків І. Ю. Репіна в даний будинок поки що невідомі. Але вже в липні 1874 р., знаходячись у Франції, І. Репін просив свого друга Поленова відправити гроші своїй матері Тетяні Степанівні Репіній до м. Чугуєва на вул. Нікітінську [15, с. 18].

Цей приїзд на батьківщину після закінчення Академії мистецтв і стажування за кордоном був одним із найбільш плідних у творчості художника. І. Репін писав В. Стасову: «... я ще ніколи не повертався в столицю з таким повним запасом художнього добра, як тепер, з провінції, з глушини» [16, с. 15].

Після смерті матері і від'їзду батька художника в репінський маєток в Здравнєво (Білорусь) в 1880 р., будинок перейшов до іншої сім'ї.

На живописній роботі художника «Возвращение в отчий дом» (1876 р.) і декількох підготовчих роботах ми бачимо момент приїзду Іллі Юхимовича на садибу. Дослідник репінської біографії В. Москвінов [13, с. 47] помилково вважав, що на картині зображена садиба в с. Осинівці (Калмицькому). Він стверджував, що ближній будинок на картині – це господарська споруда, з чим не можна погодитися. По-перше, виходячи з вищезазначеного листа І. Репіна Поленову, батьки художника вже в 1874 р. жили не в с. Осинівці, а в м. Чугуєві. По-друге, дослідивши кольорову репродукцію картини, що з'явилася після продажу роботи з аукціону в 2010 р. можемо стверджувати, що на репродукції явно видно матеріал кривлі будинку – черепицю, яка була вельми дорогим матеріалом для використання її на допоміжних спорудах. Крім того, карниз стіни, двосхилий дах, очевидно з фронтоном, підкреслюють схожість дому-музею з будинком, зображеним на картині. Тому, можна вважати, що робота художника є цінним іконографічним матеріалом для встановлення місця проживання родини Репіних в Чугуєві [11].

Місцезнаходження даного будинку також допомогли встановити місцеві жителі. Внучата племінниця І. Ю. Репіна Баєва розповіла, що її мати показувала, де жили Репіни в м. Чугуєві. Ще одна мешканка м. Чугуєва, вчителька Л. І. Брезінська, згадувала, що її мачуха, міська акушерка Вікторія Кунцман показувала цей будинок і з гордістю повідомляла, що в ньому приймала пологи у дружини художника, Віри Олексіївни.

Проте в вибраній будівлі на той час проживали люди, які навіть нічого не знали про своїх знаменитих попередників. Майже рік велись переговори про переселення мешканців будинку в інше місце. І нарешті все склалося: 29 липня 1967 р. був наданий дозвіл на обмін будинків, і будівля для розташування музею була взята на баланс Чугуївського міськвиконкому. Тоді ж розпочалися ремонтні роботи. Паралельно розроблявся проект експозиції і пошук музейних предметів, пов'язаних з ім'ям І. Ю. Репіна [2, арк. 2].

Проте офіційне рішення про створення музею з'явилося тільки 14 травня 1968 р., коли постановою №2 40 Ради міністрів Української Радянської Соціалістичної республіки був створений Чугуївський художньо-меморіальний музей І. Ю. Репіна [2, арк. 20].

В розробці першої експозиції місцевим ентузіастам велику допомогу надала художня громадськість і фахівці музейної справи міст Києва, Москви, Ленінграда, Харкова. Багато сил і енергії в створення експозиції вклала Галина Борисівна Андрусенко, яка з часом стала й директором музею.

Цінні експонати передали в дар Державна Третьяковська галерея, музей-садиба «Пенати», Київський музей російського мистецтва, Харківський художній музей [8, с. 4].

З ініціативи місцевих організацій: меблевої фабрики, радгоспу № 5, середньої школи ім. Репіна, колгоспу ім. Леніна було розпочато збір коштів на створення музею. Гроші на поточний рахунок музею йшли також з м. Харкова та м. Москви. Значну грошову допомогу надала Спілка художників СРСР. Понад сто організацій внесли свої вклади на створення музею [2, арк. 34].

Була виконана величезна робота і, нарешті, до 125-річчя з Дня народження І. Ю. Репіна двері Чугуївського художньо-меморіального музею відкрилися для відвідувачів. Перша експозиція знайомила відвідувачів як з життям і творчістю Іллі Репіна, так і з історією міста. В одному із залів експонувалися графічні і живописні твори присвячені м. Чугуєву. Тут же експонувалися і театральні костюми стрільця і козака, як засновників міста.

Далі відвідувач дізнавався про дитячі і юнацькі роки життя І. Ю. Репіна. Знайомство це відбувалося за допомогою фотодокументів і репродукцій портретів близьких родичів митця.

Один із залів був присвячений навчанню художника в іконописній майстерні Івана Михайловича Бунакова. Тут були представлені ранні іконописні роботи І. Ю. Репіна.

Після свого від'їзду до м. Санкт-Петербургу художник неодноразово приїжджав до м. Чугуєва. Репродукції робіт виконаних на батьківщині були представлені в експозиції. Тут же експонувалися і офорти

І. Ю. Репіна, В. О. Серова, В. В. Мате. В музеї демонструвалася копія портрета «Протодиякон» роботи А. Рибникова. Все це доповнювалося показом українських національних костюмів.

У одному із залів музею експонувалися оригінальні полотна І. Ю. Репіна і його сучасників. Тут були представлені «Политики» В. Є. Маковського, «Портрет М. В. Веревкиной» і «Портрет Е. В. Сапожникової» І. Ю. Репіна, «Портрет Лященко» В. М. Васнецова,

Найбільший із залів відтворював інтер'єр вітальні другої половини XIX ст. [18, с. 6–16].

У грудні 1984 р., після відкриття в м. Чугуєві історичного музею, у залах цього музею у відвідувачів з'явилася можливість більш глибоко ознайомитися з історією міста. В зв'язку з цим експозиція першого залу будинку-музею І. Ю. Репіна втратила свою актуальність. Місце, що звільнилося, було зайняте відтвореним інтер'єром прихожої будинку другої половини XIX ст. В ній були виставлені для експонування особисті речі художника, передані садибою-музеєм І. Ю. Репіна «Пенати».

З листів Іллі Юхимовича, які він писав з Чугуєва друзям, було відомо, що на садибі крім будинку була ще й майстерня [16, с. 11–13]. Тому ще від початку робіт з пристосування будівлі під музей Міністерством культури УРСР піднімалося питання будівництва й майстерні. [2, арк. 9].

Для пошуків відомостей про майстерню були задіяні спеціалісти й Академії Мистецтв, й співробітники музею-садиби «Пенати» (м. Санкт-Петербург) і Державної Третяковської галереї (м. Москва). Проте достовірних даних та планів і креслень знайдено не було. Тому було прийняте рішення будувати новий будинок, з тим щоб він був у комплексі з меморіальним будинком [2, арк. 30].

У 1989 р. така будівля була побудована, й один із залів був присвячений чугуївському періоду творчості художника. Тут же в невеликій кімнаті була відтворена обстановка кухні середини XIX ст. В майстерні знайшли своє місце пензлі художника, посмертний гіпсовий зліпок правої руки І. Ю. Репіна, копія картини «Протодиякон» роботи А. Рибникова.

У меморіальному музеї з'явилася можливість розширено представити українську тематику в творчості І. Репіна. Тут з'явилися фрагменти картини «Запорожці», репродукції картин «Чорноморська вольниця», «Гопак», «Українка біля плоту». Ці роботи доповнювалися справжньою графікою І. Ю. Репіна і В. О. Серова.

У 2001 р. в музеї частково замінюється застаріле експозиційне устаткування, міняється оформлення анотацій і етикетажу. В експозиції кілька разів поновлялися представлені репродукції і фотографії. При цьому основна частина експозиції залишалася незмінною.

З 2014 по 2016 р. в меморіальному музеї проведена масштабна реставрація, після закінчення якої будинок отримав автентичний вигляд, яким він був у XIX ст. За час ремонту будівельниками був виконаний величезний обсяг робіт: заміна трубопроводів теплових мереж, влаштування внутрішніх інженерних мереж, а також проведені ландшафтні роботи з благоустрою прилеглої до будівлі музею території. Покрівлю будівлі перекрили черепицею під старовину, саме такою, яку використовували під час будівництва два століття назад. Початковий, справжній вигляд має тепер і прилегла територія. Тут також використовувалися такі матеріали, які достовірно передають образ відповідної епохи. Будівельники реконструювали під старовину кам'яну огорожу, а тротуари виклали вуличною плиткою, яка імітує цеглу. Тепер, після завершення відновлювальних та реставраційних робіт будинок-музей виглядає таким же, як при житті Іллі Репіна [12]. Сьогодні музейні співробітники працюють над створенням нової сучасної експозиції.

Ще під час відкриття музею І. Ю. Репіна піднімалося питання про створення при музеї картинної галереї, для експонування всіх творів, подарованих музею. У 1979 році до 325-ї річниці возз'єднання України з Росією, Чугуївський музей І. Ю. Репіна вперше відкрив виставку творів художників – лауреатів Державної премії ім. І. Ю. Репіна. На виставці було показано близько 40 робіт шістнадцяти художників, які першими подарували свої роботи місту Чугуєву [9, с. 44].

Державна премія РРФСР імені І. Ю. Репіна була заснована в 1966 р. і присуджувалася щорічно до 1991 р. за найкращі твори живопису, скульптури, графіки та декоративно-прикладного мистецтва. За цей час гідними премії були визнані 197 художників. Поступово в музеї збиралася досить значна колекція робіт лауреатів, і гостро постало питання про приміщення для експонування цих предметів. Розглядалися різні варіанти – від споруди нової двоповерхової будівлі для виставок до пристосування вже існуючих.

5 серпня 1984 р., в день 140-річчя з дня народження І. Ю. Репіна, в м. Чугуєві відкрилася постійно діюча галерея творів лауреатів Державної премії РРФСР імені І. Ю. Репіна. Вона розмістилася в пристосованій будівлі – Покровському соборі, пам'ятці архітектури першої половини XIX ст. Твори, зібрані в музейній колекції, стали прикладом гідного продовження репінських традицій реалістичного мистецтва. За роки існування галереї збирання робіт лауреатів стало налічувати більше 1000 творів 180 авторів [9, с. 44].

З 2009 р. Художня галерея переміщена в одну з найзначніших пам'яток архітектури XIX ст. – будівлю Штабів військових поселень, де в 1856–1857 рр. в школі топографів навчався Ілля Репін. В експозиції галереї представлені твори живописців, графіків, скульпторів, майстрів декоративно-прикладного мистецтва, які з 1966 по 1991 рр. стали лауреатами Державної премії ім. І. Ю. Репіна. Виставка робіт учасників Міжнародних репінських пленерів, які проводяться в Чугуєві з 2000 р., гармонійно доповнює основну експозицію. У Художній галереї можна познайомитися не тільки з творами радянської епохи, але і з сучас-

ним мистецтвом. У виставковому залі щомісяця відкриваються виставки сучасних художників, проходять творчі зустрічі, проводяться майстер-класи.

15 грудня 1984 р. відкрив свої двері музей історії Чугуївського району, створений на громадських засадах. Ідея створення краєзнавчого музею в м. Чугуєві виникла ще в 1916 р. Тоді за ініціативою відомого харківського історика і етнографа професора М. Сумцова був обстежений Шляховий палац з метою створення в ньому Музею старовини. Але революція і наступні події надовго відсунули цей момент. В 1970-х роках для розміщення краєзнавчого музею було призначене приміщення колишнього Покровського собору [3, арк. 19]. Та плани змінилися і музей розташувався в одній із старовинних будівель м. Чугуєва – офіцерському будинку часів військових поселень, пам'ятці архітектури XIX ст. на вулиці Гвардійській, 10. Експонати для цього музею збиралися багато років. Велику любов до свого рідного краю, до його історії проявили чугуївці. Вони безоплатно передали документи, що мають історичну цінність, знаряддя праці, предмети побуту, меблі, нагороди, особисті речі та фотографії знатних земляків. Основні роботи зі створення експозиції виконали співробітники Харківського історичного музею та Харківського художньо-виробничого комбінату. В цокольному поверсі була розміщена експозиція, що розповідала про заселення м. Чугуєва у 1638 р. та хронологічно продовжувалася до Жовтневого перевороту 1917 р. Наступний зал охоплював історію з 1917 до 1941 р. Окремий зал був присвячений подіям Другої світової війни. А останній зал був присвячений сучасним на той час подіям так званого соціалістичного будівництва. В короткий час музей став центром для проведення міських заходів, таких як прийом у жовтенята, піонери та комсомольці, вручення паспортів, посвячення в професію тощо [17, с. 2].

Спочатку музей працював на громадських засадах, а 16 лютого 1988 р. рішенням міськвиконкому був прийнятий до складу Художньо-меморіального музею І. Ю. Репіна як структурний підрозділ [2, арк. 132].

Сьогодні у музеї діють постійні експозиції, присвячені заснуванню міста, військовій історії, етнографії, виставки з фондів музею, приватних колекцій і інших джерел. Вони розкривають сторінки минулого: від стародавнього салтівського городища VIII–X ст. до подій сьогодення.

15 червня 1993 р. рішенням Чугуївської міської ради на базі музею І. Ю. Репіна був створений Чугуївський історико-культурний заповідник І. Ю. Репіна. До складу заповідника були включені і його відділи, пам'ятники й пам'ятні місця, пов'язані з життям і творчістю І. Ю. Репіна [5, арк. 11]. Проте цей заповідник не був затверджений Постановою Кабінету Міністрів України, тому на початку 2000-х рр. він був ліквідований, а музей знову отримав назву Художньо-меморіальний музей І. Ю. Репіна.

До 150-річчя художника у музеї готувалися особливо. Пам'ятка архітектури XIX ст. «Торгові ряди» пристосовувалася під відкриття в ній виставкових залів, було прийнято рішення про створення історико-культурного заповідника, куплені будівлі в Кочетку для створення будинку відпочинку для художників, але, на жаль, економічний занепад залишив ці починання без продовження. Однак актуальність їх не зникла. І сьогодні колектив музею працює над здійсненням цих планів у нових сучасних формах. У 2008 р. традиція продовжилася відкриттям нового відділу музею – «Шляхового палацу», пам'ятки архітектури XIX ст., пристосованого під виставкові зали.

У липні 2009 р. Харківська обласна рада прийняла пропозицію Чугуївської міської ради про перехід музею в обласне підпорядкування з січня 2010 р.

Таким чином, протягом 47 років свого існування Художньо-меморіальний музей І. Ю. Репіна декілька разів міняв свою структуру і навіть назву. Не зважаючи на це, на сьогодні він являється справжнім різноманітним музейним комплексом. Співробітники музею накопичили великий досвід музейної роботи, постійно опановують нові знання і технології, приймають участь в конференціях, круглих столах, тренінгах, фестивалях тощо.

Джерела та література

1. Науковий архів Російської Академії мистецтв ім. І. Ю. Репіна. – Ф. 25. – Оп. 1. – Од. зб. 858 Листи кореспондентів І. Ю. Репіну.
2. Науковий архів Художньо-меморіального музею І. Ю. Репіна, ЧМР. – Ф. 1. – Оп. 1. – Спр. 1 Історія створення Художньо-меморіального музею І. Ю. Репіна. – 252 арк.
3. Науковий архів Художньо-меморіального музею І. Ю. Репіна, ЧМР. – Ф. 1. – Оп. 1. – Спр. 3 Галерея «Лауреати Державної премії ім. І. Репіна» – ремонт та реставрація. – 123 арк.
4. Науковий архів Художньо-меморіального музею І. Ю. Репіна, ЧМР. – Ф. 1. – Оп. 1. – Спр. 5 Історія створення музею історії Чугуївського району (краєзнавчого відділу Художньо-меморіального музею І. Ю. Репіна). 1967–2002. – 139 арк.
5. Науковий архів Художньо-меморіального музею І. Ю. Репіна, ЧМР. – Ф. 1. – Оп. 1. – Спр. 6 Історія створення історико-культурного заповідника (1991–2005). – 93 арк.
6. Російський державний архів літератури та мистецтв. – Ф. 1345. – Оп. 1. – Од. зб. 304.
7. Російський державний архів літератури та мистецтв. – Ф. 842. – Оп. 1. – Од. зб. 77.
8. Андрусенко Г. Б. Художественно-мемориальный музей И. Е. Репина в Чугуеве. Путеводитель / Г. Андрусенко. – Харьков : Прапор, 1978. – 39 с.

«ДИВОВЕЧІР» – ДИВНИЙ МУЗЕЙНИЙ ЗАХІД ПРО ДИВОВИЖНІ ЗВИЧАЇ (РОЗДУМИ МУЗЕЙНОГО ПРАЦІВНИКА ПРО ПОТРЕБУ ТРАДИЦІЇ В КУЛЬТУРІ ПОВСЯКДЕННЯ)

Стаття присвячена питанню повернення традицій святкування циклу Різдвяних свят до життя за допомогою Музейного свята. Розглянуто історію створення циклу музейних занять з Різдвяної теми та перетворення їх на Музейне театралізоване свято. А також проаналізовано результати роботи музею в напрямку популяризації народних традицій святкування Різдва. Матеріали викладені в формі роздумів музейного працівника.

Ключові слова: Різдво, Музейне заняття, Музейне свято, традиції, вертеп, колядка, щедрівка.

В наш час спостерігається зростання рівню зацікавлення власною культурою, корінням свого народу і своїм власним. Повертаються до вжитку традиції відзначання різних свят, а деякі свята (Колодія, Василя і Маланки, Івана Купали) фактично відроджуються (часто в значно зміненому вигляді, що і зрозуміло – скільки часу минуло, та і сучасність диктує свої умови). Свого часу, в радянську епоху, відзначання Різдва, як і Великодня та інших релігійних свят якщо і не заборонялось офіційно (в різний час з 1917 до 1991 р. ставлення держави до Церкви було різним, як і до проявів народної культури), але і не віталось [5, с. 163–167]. Проте, свято Різдва жило в народі, відзначалось, хоч і не так широко. Але змінилась форма його святкування, зникло багатство і розмаїття народних традицій. На більшості території України перестали готувати вертепи, майже забулись колядки, лише подекуди відзначали Василя та Маланку, щоправда, під новою назвою – Старий Новий рік, і вже майже без щедрувань.

Проте, як вже зазначалось вище, на даний момент спостерігається відродження традиційного святкування Різдва, в тому числі і в стінах музейних установ. Так, КЗ «Художньо-меморіальний музей І. Ю. Рєпіна» має вже цілий цикл різдвяних свят, котрі користуються значним попитом у школах міста і туристичних компаніях м. Харкова [2].

Після насичених подіями різдвяних свят настає час підводити підсумки та робити висновки. Саме цим покликані до життя і дані матеріали.

Колись Різдво було головним зимовим святом. Ще для наших прапрабабусь воно важило значно більше за Новий рік. А замість Старого Нового року відзначалось свято Василя та Маланки. Минали роки. Традиції насильно змінили. І ось уже сучасні діти чекають Діда Мороза замість Святого Миколая (хоча від Миколая також не проти отримати подарунки). А молодь, що працює, Різдву в більшості своїй радіє, бо це ще один вихідний. Вже майже не видно ватаг колядників та щедрувальників (СОРОМНО!!! НАЧЕ ПОБИРАСШСЯ ХОДИШ! – від усіх чутно приблизно такі аргументи). А навіть якщо і заходять діти до сусідів та хрещених, то бубнять собі під ніс «Дайте, тітко, п'ятака!». Саме бубонять, а не співають, як то робили наші ще не такі далекі предки.

А колись же Різдвяні пісні лунали на кожному дворі. Виконували їх і дітлахи, і дорослі, і навіть церковні хори. І всі робили з колядування-щедрування цілі спектаклі. Виготовляли «Звізди», готували костюми для вертепу або ж робили для нього ляльок. Дивишся старі записи, фотографії, або ж сучасне відео з м. Львова чи з Карпат – і аж плакати хочеться, такими ми видаємось збідненими в плані культурного дозвілля, в плані зв'язку з корінням, з предками.

Як історик, я розумію, що такий розрив традицій (в тому числі) і призвів до жахливої ситуації, що зараз склалась, до формування суспільства безродних Іванів, котрим СОРОМНО піти і повідомити сусідам радісну звістку, що «Ой, радуйся, Земле! – Син Божий народився!».

А як працівник сфери культури, розумію, що ніхто крім нас не відродить ці традиції, не поверне їх в життя.

Два роки поспіль співробітники КЗ «Художньо-меморіальний музей І. Ю. Рєпіна» проводили заняття про різдвяні традиції в цілому світі, зазирали навіть в екзотичне Перу, не кажучи вже про розповіді про американського Санту та святкування в сусідніх росіян. І все обіцяли замовникам розповісти і про українські традиції. Обіцяли, а тоді під кінець наступного року не встигали зі звітами-планами, і знову йшли до шкіл з готовим музейним заняттям «Світові традиції святкування Різдва». Але на зламі 2014–2015 рр. сказали самі собі: «Досить «мандрувати» Грецією, Перу, Америками і разом з рекламним Сантою наспівувати «Jingle Bells»! Де там наша «Ластівочка»?» Так з'явилося музейне заняття «Різдвяні традиції в

Україні». І все на занятті було за правилами – і виготовлення «Звізди», і наш унікальний вертеп, і спочатку Колядка «Ой, радуйся, земле», а тоді і щедрівка «Щедрик». А також історія свята від часів сивої язичницької давнини до наших днів, і, звісно ж, розповідь про регіональні традиції святкування по всій Україні, акцентуючи увагу на Слобожанщині та сусідній Полтавщині. Заняття традиційно супроводжувалось мультимедійною презентацією, для котрої були використані фільми, мультики, пісні сучасних виконавців, а також відеозаписи святкування Різдва в наш час.

Від початку необхідно було самим познайомитись з народними традиціями, для самих себе з'ясувати значення і технологію виготовлення кожного з різдвяних атрибутів [4, с. 188–198].

Так, зізда, вона ж Різдвяна зірка, – традиційний атрибут різдвяного обряду колядування. Він, цей атрибут, пов'язаний з євангельською легендою про Христа, чудесне народження якого провістила «Віфлеємська зірка». Як правило, атрибут виготовлявся із звичайного решета, до якого прилагоджували «роги» (8, 9, 10, 12 чи 16) та обклеювали різнокольоровим промасленим папером, прикрашали фольгою, стрічками й китицями. До бокових стінок могли бути прикріплені картинки на релігійні сюжети. В середину Зірки вставляли свічку, утворюючи щось на зразок «чарівного ліхтаря». Інколи Зірка могла обертатися навколо своєї осі.

Вертеп – старовинний пересувний український ляльковий театр, де ставили релігійні й світські (переважно жартівливі та іронічні) п'єси; відтворена стайня з народженням Христа. Український вертепний театр – самобутнє явище в розвитку нашої театральної культури.

Український вертеп відомий з XVII ст. Світська частина вистави поклала початок української комедії XIX ст.

Вертепний ляльковий театр мав форму двоповерхової дерев'яної скриньки. На другому поверсі показували різдвяну драму; на першому – механічно прив'язану до неї сатирично-побутову інтермедію. Перша, різдвяна, частина вертепу, яку називали «свята», мала більш-менш стабільну композицію, натомість, друга змінювалася в залежності від місцевих умов, здібності й дотепності вертепника.

З часом вертеп із лялькового театру перетворився на справжній вуличний театр, де лялькову вертепну виставу сполучають із грою живих людей, а подекуди і цілковито вся вертепна вистава зводиться до гри живих осіб.

Діяльність вертепного мистецтва стала популярною за межами України і вертеп побутовав у Росії, Білорусі, Сербії та інших слов'янських країнах. Вертепи також були відомі як хорватська і сербська народна культура, зокрема, в районах Срем і Колубара.

На відміну від Західної Європи, де вертеп довгий час функціонував у лоні церкви, у східнослов'янських народів від самого початку він мав тісний зв'язок із демократичною театрально-видовищною культурою. З вертепом не слід плутати польські «ясельця», де ляльки нерухомі і утворюють якийсь малюнок. Був загальний звичай у Західній Європі ставити по церквах на Різдво Христове ясла з ослом і волем. Українському вертепові відповідає польська шопка.

Якщо вертепи все таки ширше були розповсюджені на Правобережжі, то колядки і щедрівки виконувались по всіх теренах України. Ще під час підготовки заняття з'ясувалось, що зумів наш «Щедрик» дібратись до всіх закутків світу: пройшов Євразію і дійшов до Китаю, переплив океан і став популярним в Сполучених Штатах Америки, а ще в Норвегії, Ірландії, Великобританії, та що там вже казати, якщо навіть мормони його виконують! [1]. А ми стидаємось!!!

Проводила заняття відьма Солоха. Так, справжня відьма! Але не просто відьма, а ще і збирачка та зберігачка народних традицій. Коли одна з груп пожалілась, що погода не зимова і настрою немає, то Солоха пообіцяла, що Новий рік ми зустрінемо зі снігом. І таки втримала свого слова – Зима насипала снігу вже наступного дня. Такий формат заходу: відьма в якості ведучої, згадка про різних персонажів побутової частини вертепу, дозволяли говорити і про язичницьке коріння традиції колядування та щедрювання, чим і пояснюється наявність ластівки – птаха, що повертається додому навесні, в зимовій, здавалось би, пісні [8]. Відсилки до сивої давнини чергувались з біблійними легендами та тематичними завданнями. В ході самого заняття група виготовляла собі вертеп (в нашому випадку це була аплікація) та об'ємну зірку для колядування. Кожен вертеп, кожна зірка, були унікальними, прикрашеними згідно з естетичних смаків дітей (але нашими кольоровими зірочками і новорічною мішурою). Рухаючись в хронологічному порядку спочатку діти виконували колядку, а тоді щедрівку. Кожного разу колядки і щедрівки звучали унікально. Приємно дивували класи, в котрих різдвяні пісні вчили на уроках музики чи літератури.

Заняття користувалися попитом не лише серед чугувських школярів. Навіть з м. Харкова приїжджали групи цілими автобусами. Одного разу до нас завітали харківські школярі 5 і 9 класів. І все б нічого, аби заняття не були розраховані на учнів максимум 5–6 класу, а в ідеалі – початківців. От і довелось за тиждень адаптувати його, те заняття для старшокласників. Адаптування переросло в написання абсолютно нового заняття «На музейні вечорниці»: замість колядувань – ворожіння, замість виготовлення вертепу – кусання калити. Це ще одні цікаві і унікальні традиції нашого народу. Та ще й які традиції! Чого тільки варті бешкету парубків на Андрія?! А дівочі, такі, здавалось би, наївні, ворожіння на соломі чи на тінях?! Як же, виявляється, весело і з користю (дівчата на вечорницях пряли, шили, вишивали, адже від їхньої працю-

витості посаг залежав) проводили зимові вечори наші предки! [6]. (Хоча, в народній традиції були і такі моменти, про які школярам наче і не годиться розповідати – спільна ночівля хлопців і дівчат у вечорничній хаті [3, с. 79–93], тож ці моменти з розповіді ми випустили). Аж так, що не потрібен був їм жоден Internet.

Довелось також задіяти на це свято помічницю Солосі – з нею були відьми-початківки Тетянка та Наталка. Така собі міні-версія вечорниць вийшла. Заплановані були і ворожіння (причому як спільні так і адаптовані для дівчат та хлопців окремо), і змагання з кусання калити, перетягування дрючка та інше. Проте, не варто забувати, що Музей – це не тільки і не стільки розважальна установа, а ще і просвітницька. Тому кожна дія супроводжувалась розповіддю про традиції, про значення того чи іншого дійства, атрибуту свята.

Готуючи заняття, ми хвилювались, що дев'ятикласники заявлять нам, що вже дорослі для подібних занять. Або соромитимуться і сидітимуть по дальнім куткам групами. Це ж харківські школярі! Їм за визначенням не цікаві українські традиції – так думали собі ми. І, на щастя, помилялись! Учні виявились активними і не закомплексованими молодими людьми, згодними на будь-які нестандартні для музею пропозиції. Крім того, виявилось, що вони в школі також влаштовували собі вечорниці саме на Андрія. У нашому музеї наворожили собі кохання великого і чистого, мандрівок цікавих і пізнавальних та дружби вірної. А калита була погрижена, наче мишками. Стрічка з неї перетворилась на оберіг (власне, народилась нова традиція). Діти (хоча так вже їх і не назвеш) залишились задоволеними, а ми остаточно переконались, що українські традиції житимуть вічно, адже є цікавими і неповторними. Також вкотре переконались, що саме у великих містах (часто суціль зросійщених) жага до народних традицій більша, ніж в маленьких містах (котрі можуть бути не менше зросійщені, ніж великий обласний центр) та селах (де подекуди елементи народних традицій збереглись, час від часу проявляються в щоденному житті).

І з цим переконанням ми пішли на короткі новорічні канікули (аж на 2 дні). А як вийшли, то від самого 6 січня отримували замовлення за замовленням. Спрацювало «сарафанне» радіо. Школярі почали вихвалитись перед тими класами, що у нас не були, своїми «Звіздами» та вертепами. На гірках наспівувати колядок-щедрівок і всім говорили, що підуть у музей колядувати. А деякі класи чугуївських шкіл були у нас на вечорницях (ще перед харківськими школярами). І так їм то сподобалось, що дуже засмутились, коли не встигли ще раз прийти перед Різдрвом, бо саме пішли на канікули. От і прийшли аж 13 січня, після своїх шкільних, значно довших за музейні, канікул. Здавалось би, вже відсвяткували і колядувати не на часі. Але ж... є ще Маланка. Так народись заняття «Як на Василя та на Маланку».

Звісно, що це раз дітям нагадали і про різдвяну легенду і про коляду... Важко обійти увагою й таку традицію, як вертеп. І ми не обійшли. Діти таки виготовили свій. А ще об'ємну зірку.

Але основний акцент зробили все ж на Щедруванні. Багато з них чули Щедрика (навіть у трьох інтерпретаціях). І діти на власному досвіді переконались, що це і справді найпопулярніша українська пісня. Фактично, це вже стало третім заняттям на різдвяну тематику, бо змінено акценти, підібрано нову музику. Тепер вже головними стали Василь та Маланка. І свято стало називатись «Як на Василя та Маланки».

Після 3–4 репетицій Щедрик було виконано навіть краще, ніж то виходить в Олега Скрипки і щиріше ніж у багатьох «зірок»!!!

Гріх було за таке щедрування не нагородити дітей трав'яним чаєм (трави на нього Солоха сама збирала по густим лісами і глибокими ярами) і домашнім печивом. Діти пішли задоволені і приємно здивовані. А для музейників це найкраща винагорода!

Хто сказав, що різдвяні свята закінчилися 14 січня? Для нас, Музею І. Ю. Реліна, вони закінчилися аж тоді, коли всі бажаючі відвідали свято «Як на Василя і Маланки», а значить дізналися про традиції зимових свят у всій Україні. От і 15 січня два четвертих класи першої школи приходили. Послухали, поспівали. І навіть зірку з вертепом зробили. Ну і що з того, що вже не підуть з ними колядувати-щедрувати. Це не молоко, не скисне до наступного року.

Солоха, як гостинна господиня, пішла їх трохи провести і ось про що їй подумалось. Якщо в Музеї звучать голоси відвідувачів (Думки нав'яні одним із тренінгів, на котрому пощастило побувати, і з котрого було багато винесено для себе і для власної роботи [7]), то чому голос Музею не може звучати в них за своїми стінами? Звісно, що важко собі уявити, щоб діти йшли мовчки. Вони діляться враженнями, наспівують по дорозі Щедрика. Але наш (музейний) голос більше звучить в тих Зірці і Вертепі, котрі діти, як найбільший скарб, несуть рівно по 5 кроків кожен (щоб же всі хоч трішки понесли).

Ось такі думки з'явилися в голові у нашої Солохи, котра ще по осені була на тренінгу «Формуючи майбутнє: Голоси відвідувачів у музеї». Можливо, вона сама колись проведе тренінг і назве його «Голос Музею за його стінами»... Можливо. Але головне, що той голос звучить і не затихає. Як і голоси наших відвідувачів у вікових музейних стінах!

Були і інші приємні несподіванки для Солохи. Так, вона була дуже задоволена, що багато з учнів вже знає і про кутю (і хай для них це рис, залитий вишневим компотом або навіть величезний індик, котрого їли три дні, головне, що знають!), і про колядування зі щедруванням. І навіть знають слова деяких колядок (принаймні перші рядочки пісень).

Деякі класи вертепи не просто склеювали з запропонованих фігурок, а навіть по ходу вигадували свої історії до них.

Майже після кожного музейного заняття в соціальних мережах та на сайті музею з'являлись повідомлення про свято у музеї. Писалися ці повідомлення у формі роздумів Солохи і покликані були повернути більше громадської уваги до заходу.

На початку 2016 р. було організовано та проведено ще одне музейне свято на різдвяну тематику – Музейні вечорниці, але вже не зі школярами, а з міськими активістами та їхніми (а тепер і нашими) друзями з м. Харкова. Ведучими на святі були вже добре знайома всім відьма Солоха та її подруга Настя. Багато хто з гостей свята також був одягнений в вишиванки. Тому атмосфера була цілісною. Крім традиційних забав, як то ворожіння, побрехеньки-байочки, чаювання і, звісно, ж інформаційних хвилинок, гості розписували гільзи, привезені з зони АТО. Вчергове собі нагадали, що десь поруч, через якісь 200 кілометрів йде справжня війна. А ми в тилу продовжуємо свою війну – за українську культуру та за Україну, за котру воюють солдати і на Донбасі.

Непростий час вимагає активних дій! Не кожен може взяти автомат до рук та йти фізично знищувати ворога. Також важливо не допустити, щоб вороже насіння пускало своє коріння в дитячих душах. Хай це звучить навіть трохи моторошно, але боротьба за дитячі душі – важлива складова нашої перемоги! Якщо навіть один день наші гості замість «О, Боже, какой мужчина» наспівуватимуть «Щедрика», це вже буде перший крок до такої жаданої перемоги! І хай лише дві групи прийшли щедрувати (хоч обіцяли всі), за час занять музейні стіни увібрали в себе скільки радісних звісток, скільки почули проспіваних побажань, що тепер весь рік будуть випромінювати позитив у радіусі кілометру від себе!

Джерела та література

1. Від архаїки до Голлівуда. Культурні мандри українського «Щедрика» [Електронний ресурс] // Український тиждень. – 2012. – 27 грудня. – № 52 (269). – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/Culture/68783>
2. Дитяче свято у музеї [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.repin.in.ua/uk/dityache-svyato-v-muzeji>
3. Ігнатенко І. Жіноче тіло у традиційній культурі українців / І. Ігнатенко. – К. : Дуліби, 2013. – 228 с.
4. Культура і побут населення України : навчальний посібник для вищих учбових закладів / [В. І. Наулко, Л. Ф. Артюх, В. Ф. Горленко та ін.]. – К. : Либідь – 1991. – 330 с.
5. Подобед П. Еволюція державно-церковної політики КІРС щодо православної церкви в Україні / П. Подобед // Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації. – 2013. – № 4. – С. 163–167.
6. Українські вечорниці [Електронний ресурс] // Я Корреспондент. – 2011. – 1 листопада. – Режим доступу : <http://blogs.korrespondent.net/blog/users/3248627-ukrainski-vechornytsi>
7. «Формуючи майбутнє: голоси відвідувачів у музеях» – тренінг для музейних працівників [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://prostir.museum.ua/post/33312>
8. Щедрик (Леонтович) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A9%D0%B5%D0%B4%D1%80%D0%B8%D0%BA_\(%D0%9B%D0%B5%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A9%D0%B5%D0%B4%D1%80%D0%B8%D0%BA_(%D0%9B%D0%B5%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87))

ANNA YURCHENKO

«DYVOVECHIR» – A STRANGE MUSEUM WEST OF AWESOME CUSTOMS. (REFLECTIONS MUSEUM EMPLOYEES ABOUT THE NEED TO TRADITION IN THE CULTURE OF EVERYDAY LIFE.)

The article is devoted to the issue of the return of the traditional celebrations of the Christmas cycle of holidays to life by the Museum's holiday. Reviewed the history of the cycle of Museum lessons with a Christmas theme and turn them into Museum theatre performance. As well as analyzes the results of the Museum's work in promoting folk traditions of Christmas celebration. The materials are in the form of reflections of Museum employee.

Keywords: Christmas, Museum employment, Museum holiday tradition, the Nativity scene, the carols, new year songs.